

ชื่อสมุนไพร เพกา

ชื่ออื่น ลั่นฟ้า(เลย) ลั่นก้าง ลั่นช้าง (ไทยใหญ่) มะลิดไม้ มะลื่นไม้ ลิดไม้ (เหนือ) เบโก (นราธิวาส)
ดู่แก (แม่ฮ่องสอน) ลิ่นไม้

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Oroxylum indicum* (L.) Benth.ex Kurz

ชื่อวงศ์ BIGNONIACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น กิ่งผลัดใบหรือไม่ผลัดใบ สูง 5-12 เมตร เรือนยอดเล็ก กิ่งเปราะหักง่าย แตกกิ่งก้านน้อย ต้นที่มีอายุน้อยมีกิ่งใหญ่ตรงกลางกิ่งเดียว **เปลือกเรียบ** ใบเป็นกลุ่มตรงกลาง คล้ายกับต้นปาล์ม ภายหลังจากออกดอก ลำต้นจะแยกเป็นกิ่งกระเถิบ **เปลือกต้น** สีน้ำตาลครีมอ่อนหรือเทาอ่อน แตกเป็นสะเก็ดสีเหลือง และแผลของใบยาวถึง 150 เซนติเมตร เกิดจากใบที่ร่วงไปแล้ว ลำต้นและกิ่งก้านมีรูระบายอากาศกระจายอยู่ทั่วไป เปลือกลำต้นเรียบสีเทา มีรอยแผลเป็น จากการหลุดร่วงของใบ ใบประกอบแบบขนนก 3 ชั้น ปลายคี่ ใบขนาดใหญ่ ยาว 60-200 เซนติเมตร เรียงตรงข้ามกันอยู่บริเวณปลายกิ่ง ใบย่อยรูปไข่หรือรูปไข่แกมวงรี กว้าง 4-8 เซนติเมตร ยาว 6-12 เซนติเมตร ปลายยาว ขอบใบเรียบ ฐานใบสอบแคบ ใบเกลี้ยง หรือมีขนสีขาวสั้น ๆ ด้านล่าง ท้องใบนวล ก้านใบบนสุดแยกออก 1 ครั้ง ก้านใบ กลางแยก 2 ครั้ง และก้านใบล่างแยก 3 ครั้ง ทำให้เห็นใบทั้งหมดเป็นรูปสามเหลี่ยม ก้านใบย่อยยาว 5-8 มิลลิเมตร ก้านใบข้าง และก้านใบร่วมโค้งพองออกที่ฐานและที่ข้อ ก้านใบยาว 0.5-2 เมตร **ดอก** ช่อขนาดใหญ่แบบกระจุก ออกที่ปลายยอดเป็นกระจุก มีดอกย่อย 20-35 ดอก จะบานพร้อมกันคราวละ 2-3 ดอก ก้านช่อดอกยาว 60-180 เซนติเมตร ยื่นออกมานอกทรงพุ่มของยอด ดอกย่อยขนาดใหญ่ 8-12 เซนติเมตร กลีบดอกสีนวล แกมเขียวโคนกลีบเป็นหลอดสีม่วงแดง หรือม่วงด้านนอก หลอดกลีบดอกยาว 2-4 เซนติเมตร รูปแตร

เพกา

กลีบดอกหนาขอบย่น ไม่มีพู หรือพูไม่เท่ากัน มีต่อมกระจายอยู่ด้านนอก ด้านในมีขนหนาแน่น ดอกบานตอน กลางคืน มีกลิ่นสาบฉุน และร่วงตอนเช้ามักจะมีดอกและผลในกิ่งเดียวกัน เกสรตัวผู้ 5 อัน ติดกับหลอดดอก โคนก้านมีขน เกสรตัวเมียมี 1 อัน กลีบเลี้ยงยาว 2-4 เซนติเมตร มีกลีบเลี้ยง 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็น รูปทรงกระบอก ปลายไม่แยกเป็นกลีบอย่างเด่นชัด เมื่อเป็นผล กลีบเลี้ยงนี้เรื้อนย่น กว้าง 6-10 เซนติเมตร ยาว 30-120 เซนติเมตร สีน้ำตาลเข้ม สีแดง ติดฝักยาก ฝักเป็นรูปดาบ เมื่อแก่จะแตกเป็น 2 ซีก เมล็ดแบน สีขาว ขนาด 4-8 เซนติเมตร มีปีกบางโปร่งแสง ยอดอ่อนรสชาติดม และดอก นำมาลวกกินเป็นผัก ฝักแก่ที่ยัง ไม่แข็งจะมีรสขมใช้ประกอบอาหารได้ แต่ต้องทำให้รสขมหมดไปโดยการเผาไฟให้ผิวไหม้เกรียม แล้วขูดผิวที่ ไฟไหม้ออก นำมาหั่นเป็นฝอย แล้วคั้นน้ำหลาย ๆ ครั้ง แล้วจึงนำมาปรุงอาหารได้ เช่น ผัด แกง เป็นผักจิ้ม น้ำพริก

การกระจายพันธุ์

พบบริเวณป่าเต็งรัง ป่าทุ่ง ป่าผสมผลัดใบ บริเวณ ไร่ สวน ออกดอกช่วงเดือนมีนาคมถึงกรกฎาคม

ลักษณะวิสัย

ลำต้น (ลอกเปลือก นำไปทำยา)

ใบ และ ช่อดอก

ดอก

ฝัก

ฝัก และ เนื้อภายในฝัก

เมล็ด

สรรพคุณ

ตำรายาไทย ใช้ เมล็ด ต้มน้ำดื่ม แก้ไอและขับเสมหะ ใช้เป็นยาระบาย เมล็ดแก่ มีรสขม เป็นยาระบาย แก้ไอ ขับเสมหะ เมล็ดแห้ง ทำน้ำจับเลี้ยงแก้ร้อนใน กระหายน้ำ ฝักแก่ มีรสขมรับประทานได้ แก้ร้อนในกระหายน้ำ ช่วยเจริญอาหาร ระงับไอ ฝักอ่อน มีรสขมร้อน ใช้เป็นยาขับลม เปลือกหรือแก่น ใช้เป็นยาแก้ฟกช้ำ และนำไปเข้ากับยาอื่นหลายตัว แก้น้ำเหลืองเสีย บำรุงเลือด เป็นยาแก้พิษ เปลือกต้น รสฝาด ขม เย็น ช่วยสมานแผล ดับพิษกาฬ แก้ร้อนใน แก้ท้องร่วง ทำให้น้ำเหลืองเป็นปกติ ดับพิษโลหิต แพทย์ในชนบท ใช้ ตำผสมกับเหล้าโรงพ่นตามตัวสตรีที่ทนอยู่ไฟไม่ได้ให้ผิวนางชา ตำผสมกับน้ำส้มดแดง และเกลือสินเธาว์ กินเป็นยาขับลมในลำไส้ แก้บิด แก้อาเจียนไม่หยุด ต้มน้ำกินเป็นยาขับเสมหะ แก้เสมหะ จุกคอก ขับเลือดเน่าในเรือนไฟ บำรุงโลหิต แก้บิด แก่จุกเสียด ฝนกับเหล้ากวาดปาก แก้พิษขางเม็ดสีเหลือง แก้ละออง แก้ซางเด็ก ทาแก้ปวดฝี แก้ฟกบวม ราก มีรสขมฝาด ใช้เป็นยาบำรุงธาตุ แก้ท้องร่วง แก้บิด แก้ท้องเสีย ขับเหงื่อ แก้อิสม์นิบาต ฝนกับน้ำปูนใสทาแก้อักเสบทบวม ใบ มีรสฝาดขม ต้มน้ำดื่มแก้ปวดท้อง เจริญอาหาร แก้ปวดข้อ ทั้งห้า (ราก ลำต้น ใบ ดอก และผล) มีรสฝาดขมเย็น เป็นยาสมานแผล แก้อักเสบ ฟกบวม แก้ท้องร่วง แก้ไข้ เพื่อลมและโลหิต แก้น้ำเหลืองเสีย